

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, професора, професора кафедри економіки, менеджменту та комерційної діяльності

В'юник Ольги Володимирівни

на дисертаційну роботу

Куликова Гліба Олександровича

«Інноваційна трансформація зайнятості в Україні в умовах цифровізації економіки», що подається на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка»

Відгук підготовлено за результатами детального ознайомлення з дисертаційною роботою, науковими публікаціями здобувача та матеріалами, що підтверджують апробацію і практичне впровадження результатів дослідження.

Обґрунтування актуальності теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, темами.

Стрімке поширення цифрових технологій, розвиток штучного інтелекту, платформених бізнес-моделей і нових форм організації праці зумовлюють глибокі структурні зміни на сучасному ринку праці. Цифровізація економіки не лише трансформує зміст трудової діяльності та вимоги до професійних компетентностей працівників, а й формує нові механізми взаємодії між державою, бізнесом і людським капіталом. Для України ці процеси набувають особливої актуальності в умовах воєнного стану, масштабних міграційних процесів, втрати частини людського потенціалу, зростання територіальних диспропорцій та необхідності забезпечення післявоєнного економічного відновлення. За таких обставин питання формування ефективних підходів до регулювання інноваційної трансформації зайнятості виходять за межі суто наукової проблематики та постають одним із ключових напрямів державної соціально-економічної політики.

Сучасний етап розвитку цифрової економіки супроводжується активним поширенням дистанційної, платформної, гіг-орієнтованої та інших нетрадиційних форм зайнятості, що, поряд із новими можливостями професійної самореалізації, породжує низку ризиків, пов'язаних із прекаризацією праці, нерівномірністю цифрового розвитку регіонів, дефіцитом сучасних компетентностей та необхідністю адаптації системи професійної підготовки до потреб високотехнологічного сектору. У цих умовах особливої ваги набуває розроблення комплексного організаційно-економічного механізму, здатного забезпечити збалансований розвиток ринку праці, підвищення якості людського капіталу та ефективне використання цифрових можливостей в інтересах економіки й суспільства.

Незважаючи на значний науковий доробок вітчизняних і зарубіжних учених у сфері економіки праці, людського капіталу, цифровізації та соціально-трудових відносин, низка питань, пов'язаних із формуванням цілісного механізму регулювання інноваційної трансформації зайнятості, адаптацією ринку праці до цифрової взаємодії людини й інтелектуальних систем, розвитком цифрових компетентностей, адаптивних кадрових стратегій та інструментів мінімізації ризиків цифрової прекаризації, потребує подальшого наукового опрацювання. Саме на вирішення цих завдань спрямоване дисертаційне дослідження Г.О. Куликова, що свідчить про його своєчасність, актуальність та вагоме теоретичне і практичне значення для розвитку економічної науки й удосконалення державної політики у сфері зайнятості.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Тема дисертаційної роботи відповідає сучасним пріоритетам розвитку економічної науки, зокрема дослідженням у сфері цифрової трансформації економіки, розвитку людського капіталу, регулювання ринку праці та забезпечення кадрової стійкості в умовах воєнних викликів і повоєнного відновлення України.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи Центральноукраїнського національного технічного університету. Робота безпосередньо пов'язана з виконанням наукових тем «Забезпечення кадрової стійкості підприємства в умовах викликів цифровізації зайнятості, міграції молоді та загроз національній безпеці» (номер державної реєстрації 0125U002827), «Розвиток соціально-трудового потенціалу регіону в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0118U007169) та «Мотиваційні засади економічного зростання та інноваційного розвитку підприємств» (номер державної реєстрації 0118U007168). У межах виконання зазначених науково-дослідних робіт автором отримано результати, що стосуються формування адаптивних кадрових стратегій, удосконалення підходів до розвитку цифрової зайнятості, стимулювання розвитку цифрових компетентностей працівників, а також розроблення рекомендацій щодо професійної реінтеграції вразливих категорій населення в умовах цифрової трансформації ринку праці.

Тематика дисертаційної роботи органічно узгоджується з сучасними процесами цифрової трансформації економіки, реформування ринку праці, розвитку безперервної освіти, підвищення цифрових компетентностей населення, забезпечення кадрової стійкості підприємств і соціально-професійної реінтеграції вразливих категорій населення. Вищезазначене підтверджує її відповідність актуальним завданням державної соціально-економічної політики, цифрової модернізації України та формування ефективних механізмів розвитку людського капіталу в умовах воєнних і повоєнних трансформацій.

Наукова новизна дисертаційної роботи.

Наукова новизна дисертаційної роботи Г.О. Куликова полягає у комплексному вирішенні актуального наукового завдання щодо розвитку теоретико-методичних засад та розроблення науково-практичних

рекомендацій із регулювання інноваційної трансформації зайнятості в умовах цифровізації економіки України. Представлені в роботі результати істотно розширюють сучасні наукові уявлення про закономірності трансформації ринку праці, розвиток людського капіталу та механізми державного регулювання соціально-трудоових процесів у період цифрової модернізації економіки й воєнних викликів.

Головним науковим здобутком дисертації слід вважати розроблення методичних засад формування організаційно-економічного механізму регулювання інноваційних трансформацій зайнятості, побудованого на принципах динамічної адаптивності, випереджаючого навчання, інституційної гнучкості та регіональної інклюзивності. На відміну від існуючих підходів, запропонований механізм поєднує сучасний діагностичний інструментарій, багаторівневу систему взаємодії ключових стейкхолдерів та сценарний підхід до реалізації регуляторних рішень, що забезпечує його адаптивність до змін цифрового середовища, викликів воєнного часу та потреб післявоєнного відновлення економіки України.

Безумовний науковий інтерес становить удосконалення методологічного інструментарію дослідження інноваційних трансформацій зайнятості, який базується на використанні системи принципів оцінювання якості цифрової праці та формуванні аналітичного профілю відповідних індикаторів. Запропонований автором підхід дозволяє інтегрувати кількісні й якісні характеристики сучасного ринку праці, враховуючи особливості цифрової економіки, що суттєво підвищує аналітичні можливості оцінювання процесів трансформації зайнятості. Вагомим науковим результатом також є розроблення авторського інтегрального індексу оцінювання спроможності регіональних ринків праці до розвитку цифрової зайнятості, який створює методичне підґрунтя для типологізації регіонів та формування адресної політики розвитку людського капіталу.

До безперечних переваг дисертації слід віднести запропоноване автором удосконалення підходів до дослідження сучасних форм цифрової

зайнятості. На основі власного соціологічного інструментарію ідентифіковано нові траєкторії професійного розвитку працівників цифрової економіки, що стало основою для формування адаптивних кадрових стратегій та персоналізованих моделей розвитку компетентностей. Наукову цінність мають також розроблені рекомендації щодо стимулювання розвитку цифрових компетентностей, які поєднують механізми державної підтримки, сучасні підходи до безперервного навчання та інструменти професійної реінтеграції вразливих категорій населення.

Подальшого розвитку в дисертаційній роботі набули теоретичні положення щодо сутності інноваційних змін у змісті праці, концептуального розуміння цифрової трансформації зайнятості, ролі цифрової трудової мобільності, адаптивних кадрових стратегій та механізмів забезпечення стійкості людського капіталу. Важливим є також поглиблення наукових підходів до аналізу цифрової екосистеми ринку праці, визначення закономірностей поширення нових форм зайнятості та обґрунтування необхідності переходу до сучасних моделей регулювання соціально-трудова відносин.

Загалом результати дисертаційного дослідження характеризуються високим рівнем наукової новизни, внутрішньою логічною узгодженістю та належною теоретичною обґрунтованістю. Вони становлять вагомий внесок у розвиток економічної науки, насамперед у сфері економіки праці, розвитку людського капіталу, цифрової економіки та державного регулювання процесів трансформації зайнятості в умовах сучасних технологічних і соціально-економічних викликів.

Практичне значення одержаних результатів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що розроблені автором теоретико-методичні положення, аналітичний інструментарій та практичні рекомендації доведено до рівня конкретних методичних рішень, придатних для використання органами державної влади,

місцевого самоврядування, регіональними інституціями розвитку, суб'єктами господарювання та закладами вищої освіти при формуванні й реалізації політики розвитку цифрової зайнятості, удосконаленні кадрової політики та забезпеченні адаптації ринку праці до умов цифрової трансформації.

Практичну цінність мають запропоновані автором організаційно-економічний механізм регулювання інноваційної трансформації зайнятості, інтегральний індекс оцінювання спроможності регіональних ринків праці до розвитку цифрової зайнятості, методичний підхід до оцінювання якості цифрової праці, багаторівнева модель адаптивних кадрових стратегій, а також рекомендації щодо розвитку цифрових компетентностей населення, професійної реінтеграції ветеранів і внутрішньо переміщених осіб, підтримки нових форм зайнятості та удосконалення механізмів державного регулювання ринку праці. Запропоновані розробки мають прикладний характер і можуть бути використані під час розроблення стратегічних документів соціально-економічного розвитку, програм розвитку людського капіталу та регіональних політик цифрової трансформації.

Практична спрямованість дослідження підтверджується впровадженням його результатів у діяльність Агенції регіонального розвитку Кіровоградської області, виконавчих органів Кропивницької міської ради, ТОВ «Машинно-технологічна станція Ятрань», а також в освітній процес Центральноукраїнського національного технічного університету під час викладання дисциплін «Економіка праці та соціально-трудові відносини», «Професійний розвиток персоналу за умов євроінтеграції», «Сучасна теорія соціально-трудових відносин».

Повнота відображення результатів дисертації в опублікованих працях.

Основні положення, наукові результати та висновки дисертаційної роботи повною мірою відображені в опублікованих працях здобувача та відповідають змісту проведеного дослідження. За темою дисертації

здобувачем опубліковано 15 наукових праць, з яких 4 статті у фахових наукових виданнях України та 11 публікацій апробаційного характеру. Основні результати дослідження пройшли належну апробацію на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Окремі дискусійні питання і зауваження.

Високо оцінюючи науковий рівень дисертаційної роботи, актуальність обраної теми, комплексність та практичну значущість результатів, водночас доцільно звернути увагу на окремі положення, що потребують додаткового уточнення або можуть стати предметом подальшої наукової дискусії.

1. У межах теоретико-аналітичного блоку (підрозділи 1.2, 2.2) варто було б поглибити диференційований аналіз впливу цифровізації на різні групи зайнятого населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб, висококваліфікованих і низькокваліфікованих працівників, для чіткішого окреслення специфіки їх інтеграції у цифровий ринок праці.

2. При дослідженні макроекономічних та регіональних аспектів трансформації зайнятості (підрозділи 2.1, 2.2) було б доречним приділити більше уваги механізмам подолання цифрового розриву, зокрема через деталізацію інструментів переходу регіонів до вищих рівнів цифрової готовності.

3. У частині аналізу нових форм і траєкторій цифрової зайнятості (підрозділ 2.3) доцільно розширити емпіричну базу дослідження, що дозволить обґрунтованіше визначити можливості професійної реінтеграції внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих груп.

4. Методичне забезпечення організаційно-економічного механізму регулювання інноваційної трансформації зайнятості (підрозділ 3.3) бажано доповнити більш конкретними індикаторами оцінки ефективності та інструментами підтримки розвитку цифрових компетентностей, особливо в контексті зниження цифрової нерівності та забезпечення доступності навчання для соціально вразливих верств населення.

5. Перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямі варто зосередити на вдосконаленні методології професійної реінтеграції вразливих груп населення у цифровий ринок праці, зокрема шляхом розроблення адаптивних соціально-економічних інструментів підтримки зайнятості.

Висловлені зауваження мають переважно рекомендаційний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, не применшують її наукової новизни, теоретичної обґрунтованості та практичної цінності й можуть бути враховані автором у подальших дослідженнях.

Загальний висновок.

Детальне ознайомлення з дисертаційною роботою Куликова Гліба Олександровича на тему «Інноваційна трансформація зайнятості в Україні в умовах цифровізації економіки» надає підстави зробити висновок, що вона є завершеною, самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею, у якій вирішено актуальне наукове завдання щодо розвитку теоретико-методичних засад та розроблення науково-практичних рекомендацій із регулювання інноваційної трансформації зайнятості в умовах цифровізації економіки України.

Отримані автором результати характеризуються належним рівнем наукової новизни, теоретичної обґрунтованості, практичної цінності та достовірності. Запропоновані у роботі науково-методичні підходи до оцінювання спроможності регіональних ринків праці до розвитку цифрової зайнятості, авторський інтегральний індекс, структурно-логічна модель взаємозв'язку цифрових компетентностей і результатів інноваційної трансформації зайнятості, багаторівнева модель адаптивних кадрових стратегій, а також організаційно-економічний механізм регулювання інноваційних трансформацій зайнятості є взаємопов'язаними, логічно побудованими, достатньо аргументованими та мають вагоме теоретичне і прикладне значення.

Практична спрямованість дисертаційної роботи підтверджується орієнтацією запропонованих рекомендацій на використання у діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, закладів вищої освіти та інших суб'єктів, зацікавлених у розвитку цифрової зайнятості, людського капіталу й удосконаленні механізмів регулювання ринку праці. Основні результати дослідження належним чином представлені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та висвітлені у фахових наукових публікаціях, що підтверджує їх наукову апробацію та відповідність встановленим вимогам.

За актуальністю обраної теми, науковою новизною, рівнем теоретичного узагальнення, практичним значенням отриманих результатів, ступенем їх обґрунтованості та достовірності, а також відповідністю змісту поставленій меті й завданням дослідження дисертаційна робота Куликова Гліба Олександровича відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та постанови Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» і може бути подана на розгляд разової спеціалізованої вченої ради для захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Рецензент:

Кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри економіки,
менеджменту та комерційної діяльності

Ольга В'ЮНИК

Підпис Ольги В'юник засвідчую:
Проректор з наукової роботи та
міжнародних зв'язків
Центральноукраїнського національного
технічного університету

Андрій ТИХИЙ